

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

З А Т В Е Р Д Ж У Ю"
Проректор з наукової роботи та міжнародного співробітництва

Володимир ЄРМАЧЕНКО

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

07 Управління та адміністрування
071 Облік і оподаткування
Третій (освітньо-науковий)
«Облік і оподаткування»

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Завідувач кафедри міжнародних відносин,
політичних наук і практичної філософії

Олег КУЗЬ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії
Протокол № 1 від 30.08.2021 р.

Розробники:

Кузь О. М., д. філос. н., проф., завідувач кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії

Білецький І. П., к. філос. н., доц., доцент кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Філософія науки» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 071 *Облік і оподаткування*.

Об'єктом навчальної дисципліни є наукове пізнання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні логіко-методологічні закономірності розвитку науки та її соціальні функції у сучасній цивілізації.

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія науки» є формування у здобувачів освітньо-наукового ступеня доктор філософії сучасного наукового світогляду, опанування плюральної методології дослідницьких програм і усвідомлення системно-методологічних (культурних, політичних, соціально-економічних, когнітивно-пізнавальних тощо) проблем, що безпосередньо або побічно пов'язані з прогресом науки і технологій та розвитком техногенної цивілізації в цілому.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Наука як феномен культури.
2. Логіко-методологічна структура науки.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1 А
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Форма підсумкового контролю	іспит

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Філософія	Методологія та організація наукових досліджень
	Математичні методи, моделі та інформаційні технології у наукових дослідженнях
	Педагогічна практика

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК01. Здатність до оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.	РН12. Дотримуватися етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та педагогічній діяльності.
	РН 07. Враховувати соціальні, етичні, правові та економічні аспекти, що впливають на функціонування системи обліку і оподаткування для критичного оцінювання результатів досліджень.
ЗК02. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу нових знань, генерування нових ідей на підставі критичного мислення, а також пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	РН 07. Враховувати соціальні, етичні, правові та економічні аспекти, що впливають на функціонування системи обліку і оподаткування для критичного оцінювання результатів досліджень.

<p>ЗК02. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу нових знань, генерування нових ідей на підставі критичного мислення, а також пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел</p>	<p>РН02. Здійснювати пошук, аналізувати та критично осмислювати інформацію, отриману з різних джерел, генерувати і продукувати власні науково-теоретичні та практично-спрямовані ідеї на принципах академічної культури й доброчесності, розвивати складові предметної області обліку і оподаткування.</p>
<p>СК04. Здатність виконувати оригінальні дослідження на принципах академічної доброчесності, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в обліку і оподаткуванні та дотичних до них міждисциплінарних напрямках з управління та адміністрування та суміжних галузей знань.</p>	
<p>ЗК03. Універсальні навички дослідника, зокрема здатність до усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних та комунікаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять.</p>	<p>РН 06. Проводити міждисциплінарні наукові дослідження, які мають загальнодержавний характер для типологічно однорідних умов (економічних систем, видів діяльності).</p>
<p>ЗК05. Здатність працювати в міжнародному контексті, розширювати загальний культурний кругозір, розуміти відмінності у науковому спілкуванні, зумовлені соціально-етнічним підґрунтям національних ментальностей, проявляти толерантність та повагу до культурної різноманітності.</p>	
<p>ЗК07. Здатність працювати в команді, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), мотивувати людей та рухатися до спільної мети</p>	
<p>СК08. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність за фахом у вищій освіті.</p>	<p>РН12. Дотримуватися етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та педагогічній діяльності.</p>
	<p>РН13. Розробляти та оновлювати програми навчальних дисциплін або їх складових у сфері обліку і оподаткування, відповідно до вимог внутрішньої системи забезпечення якості закладу вищої освіти.</p> <p>РН14. Проводити навчальні заняття, забезпечувати досягнення запланованих результатів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб студентів, здійснювати об'єктивне оцінювання результатів навчання та надавати зворотній зв'язок щодо результатів оцінювання.</p>

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Наука як феномен культури

Тема 1. Наука як культурно-цивілізаційний феномен

Історія науки. Виникнення передумов наукових знань в стародавньому світі. Зародження і розвиток класичної науки. Некласична наука. Постнекласична наука. Наука і практика. Наука і суспільство.

Багатоманітність форм знання. Наукове і позанаукове знання. Наукове знання як система, його особливості і структура. Класифікація наук і проблема періодизації історії науки. Спадковість, єдність кількісних і якісних змін у розвитку науки. Диференціація та інтеграція наук, взаємодія наук та їх методів. Посилення математизації, теоретизації та діалектизації науки. Динаміка наукового знання.

Наука як соціокультурний феномен. Наука, людина, повсякденність. Наука як відповідь на людські потреби. Етика науки. Філософський портрет вченого. Професійна і соціальна відповідальність вченого.

Тема 2. Генеза і еволюція науки

Філософія науки. Співвідношення філософії і науки. Формування науки як професійної діяльності. Виникнення дисциплінарно-організованої науки. Предметна сфера філософії науки. Виникнення філософії науки як напряму сучасної філософії. Етапи розвитку філософії науки.

Позитивізм. Емпіріокритицизм. Неопозитивізм. Пост-позитивізм. Особливості філософії науки кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Тема 3. Наука як соціальний інститут. Соціологія та культурологія науки

Різні підходи до визначення соціального інституту науки. Історичний розвиток способів трансляції наукових знань (від рукописних видань до сучасного комп'ютера). Історичний розвиток інституційних форм наукової діяльності. Наукові співтовариства та їх історичні типи: республіка вчених (XVII – XVIII ст.), наукові співтовариства епохи дисциплінарно організованої науки (XIX – ХХ ст.); формування міждисциплінарних спів-товариств науки ХХ сторіччя. Наукові школи. Підготовка наукових кадрів.

Комп'ютеризація науки та її соціальні наслідки. Наука й економіка. Наука і влада. Проблема секретності й закритості наукових досліджень і державного регулювання науки. Політизована наука.

Тема 4. Соціокультурна детермінація наукового та технологічного знання

Проблема істинності й раціональності у соціально-гуманітарних науках. Текст як особлива реальність і "одиниця" методологічного і семантичного аналізу соціально-гуманітарного знання. Герменевтика і круг герменевтики. Соціальна верифікація наукового знання у соціогуманітарних, технологічних і природничих науках. Пояснення, розуміння, інтерпретація у соціальних і гуманітарних науках. Пояснення і розуміння в соціології, історичній, економічній і юридичній науках, психології, філології, культурології.

Інформаційні технології та інформаційна культура. Концепція трансгуманізму і еволюційне майбутнє людини.

Змістовий модуль 2. Логіко-методологічна структура науки

Тема 5. Онтологія науки

Дуалістичний зміст категорії "онтологія науки". Причинність, детермінізм, синергетика.

Матерія, енергія та інформація як фундаментальні категорії науки. Загальна характеристика еволюції концепцій детермінізму. Філософські основи дослідження систем, що самоорганізуються. Роль нелінійної динаміки і синергетики щодо розвитку сучасних уявлень про системи, що історично розвиваються. Глобальний еволюціонізм як синтез еволюційного і системного підходів.

Природа цінностей та їхня класифікація. Концепції цінностей І. Канта, В. Дільтея, Г. Ріккєрта. Принципи "логіки соціальних наук" К. Поппера. Оцінні судження в науці та необхідність "ціннісної нейтральності" в соціальному дослідженні. Позанаукові критерії валідності, доведеності наукового знання: принципи краси та простоти в соціально-

гуманітарному пізнанні.

Тема 6. Гносеологія та епістемологія

Класична і неklasична раціональність: розум і культура. Багатоманітність форм раціональності. Раціональність як спосіб ставлення людини до світу. Структура і типологія раціональності. Детермінанти розвитку наукової раціональності. Історичні типи наукової раціональності. Глобальні наукові революції і зміна історичних типів наукової раціональності.

Класичний ідеал раціональності і його втілення в історичному типі раціональності класичної науки. Виявлення обмеженості класичному ідеалу раціональності під час наукової революції початку ХХ століття. Некласична і постнеklasична наукова раціональність.

Наукове знання як складна система, що розвивається. Різноманіття типів наукового знання. Емпіричний і теоретичний рівні, критерії їх розрізнення. Особливості емпіричної і теоретичної мови науки. Структура емпіричного знання. Експеримент і спостереження. Емпіричні факти. Процедури формування факту. Проблема теоретичного навантаження факту.

Структура теоретичного знання. Теоретичні моделі як елемент внутрішньої організації теорії. Обмеженість гіпотетико-дедуктивної концепції теоретичних знань. Роль конструктивних методів у дедуктивному розгортанні теорії. Парадигма. Математизація теоретичного знання. Ідеали і норми дослідження та їх соціокультурна розмірність.

Наукова картина світу, її функції: картина світу як онтологія, як форма систематизації знання, як дослідницька програма. Роль філософських ідей і принципів у обґрунтуванні наукового знання.

Раціональність в когнітивних і соціальних системах. Соціокультурні та екзистенційні передумови кризи наукової раціональності. Наука як форма панування і фактор відчуження. Проблема налагодження зв'язку науки з життєвим світом людини.

Наукова раціональність і техніка. Технізація і життєвий світ. Раціоналістичний проект модерну та його критика. Сучасна філософія науки на шляху до нового розуміння наукової раціональності.

Тема 7. Логіка й методологія науки

Метод і методологія. Класифікація методів. Основні моделі співвідношення філософії і спеціальних наук. Функції філософії в науковому пізнанні.

Загальнонаукові методи і прийоми дослідження. Нормативний характер методологічних принципів науки. Загальнонаукові методологічні принципи як вимоги до наукової теорії. Вимога перевірюваності або принцип спостереження. Вимога максимальної узагальненості теорії або її пояснювальної сили. Вимога передбачувальної сили теорії. Вимога принципової простоти теорії. Розуміння і пояснення.

Основні методологічні програми сучасності: індуктивізм, фальсифікаціонізм, конвенціоналізм, історизм. Критицизм і раціональність в концепції К. Поппера. Релятивність норм пізнавальної діяльності (М. Полані). Еволюційна епістемологія і еволюційна програма Ст. Тулміна. Історико-еволюціоністський напрям (Т. Кун). Логіко-нормативна модель зростання знання в науково-дослідницькій програмі І. Лакатоса. Плюралізм в епістемології П. Фейєрабенда. Тематичний аналіз науки (Дж. Холтон).

Стилі наукового мислення та методологічні проблеми конкретних наук. Стиль наукового мислення як конкретно-історичний спосіб існування ідеалів і норм наукового дослідження, що відповідає науковій картині світу свого часу. Методологічні принципи як складова стилю наукового мислення, історичний характер методологічних принципів конкретних наук, їх евристична роль.

Філософська методологія та її застосування у сфері соціально-гуманітарного знання.

Тема 8. Еволюційна епістемологія (динаміка та закономірності зростання наукового знання)

Головні характеристики сучасної постнекласичної науки. Сучасні процеси диференціації та інтеграції наук. Зв'язок дисциплінарних і проблемно-орієнтованих досліджень. Проблема науки і технології як джерела екзистенціального ризику. Постнекласична наука і світоглядні настанови техногенної цивілізації. Зв'язок дисциплінарних та міждисциплінарних досліджень. Залучення соціальних цінностей до процесу відбору стратегій дослідницької діяльності. Проблема гуманітарного контролю в науці та високих технологіях. Криза ідеалу ціннісно-нейтрального дослідження та проблема ідеологізованої (політизованої) науки. Зміна світоглядних настанов техногенної цивілізації. Сцієнтизм та антисцієнтизм. Наука та паранаука. Наукова раціональність і проблема діалогу культур. Роль науки щодо подолання сучасних глобальних криз.

Роль соціально-гуманітарних наук у соціальних трансформаціях. Соціально-гуманітарні науки як культурний феномен. Конвергенція науково-природничого та соціально-гуманітарного знання. Соціально-гуманітарні науки та влада. Соціально-гуманітарні науки та мораль. Соціальна відповідальність вченого. Участь соціально-гуманітарних наук в експертизах соціальних проєктів і програм. Перспективи їхнього розвитку в сучасному суспільстві.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Методи навчання та викладання

При викладанні навчальної дисципліни «Філософія науки» використовуються традиційні методики інформаційно-рецептивної та репродуктивної спрямованості, а також сучасні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освітньо-наукового ступеня доктор філософії, які передбачають застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції, міні-лекції, дискусії, дебати, роботу в малих групах.

Назви тем	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Наука як культурно-цивілізаційний феномен	Дискусія на практичному занятті з питання «Що таке наука?»
Тема 2. Генеза і еволюція науки	Міні-лекція: Карл Маркс і Макс Вебер як <i>vis-a-vis</i>
Тема 3. Наука як соціальний інститут. Соціологія та культурологія науки	Міні-лекція «Соціальна стратифікація у академічній спільноті»
Тема 4. Соціокультурна детермінація наукового та технологічного знання	Дискусія на практичному занятті з питання « <i>Quid est veritas?</i> »
Тема 5. Онтологія науки	«Як ціннісні підвалини науки співвідносяться з вимогою її об'єктивності?»: робота в малих групах
Тема 6. Гносеологія та епістемологія	Міні-лекція з питання «Чому не існує «чистих» фактів та що робити з непереборністю метафізики?»
Тема 7. Логіка й методологія науки	Дебати на практичному занятті: «Міф зробив набагато більше науки – він створив культуру»
Тема 8. Еволюційна епістемологія (динаміка та закономірності зростання наукового знання)	Робота в малих групах щодо доведення або спростування тези « <i>Ars longa, vita brevis</i> »

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські (практичні) заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у аспірантів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Контрольні заходи включають:

- поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє аспіранту скласти іспит, – 35 балів);

- підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

Поточний контроль успішності навчання здійснюється у формі:

- експрес-опитування за змістом тем, що пройдено, – 3 рази за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка за доповідь – 5 балів (5-бальна шкала оцінювання, усього 15 балів за семестр), її можна отримати, якщо відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення; містить засвоєний теоретичний матеріал у повному обсязі;

- наукового повідомлення (аналітичної доповіді) за заданою тематикою – 3 рази за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка за доповідь – 5 балів (5-бальна шкала оцінювання, усього 15 балів за семестр), її можна отримати, якщо доповідь має логічну структуру, висновки є аргументованими, теоретичний матеріал викладений вільно із розумінням основних понять;

- перевірки есе за заданою тематикою – 1 раз за семестр, захист проводиться на семінарських заняттях у змішаній формі (імітація публічної промови плюс її текст). Максимальна оцінка – 10 балів (10-бальна шкала, усього 10 балів за семестр);

- презентації аналітичного реферату (за попередньо погодженою темою) на семінарському занятті – один раз за семестр. Максимальна оцінка – 20 балів (10-бальна шкала з коефіцієнтом $\times 2$, усього 20 балів за семестр).

Підсумковий контроль успішності навчання здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії з навчальної дисципліни «Філософія науки» та рівня сформованості у них компетентностей, які підтримуються даною освітньою компонентою навчального плану, здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння аспірантом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування аспірантами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет складається з 4-х завдань (2 стереотипних, 1 діагностичне та 1 евристичне завдання), які дозволяють діагностувати рівень теоретичної / практичної підготовки, сформованості компетентностей у аспірантів, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів).

Здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії слід вважати атестованими, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів,

отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою.

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни». Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведеної в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС»

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно добре	зараховано
82 – 89	B		
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	не зараховано
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Мак бал	
Змістовий модуль 1.				
<i>Аудиторна робота</i>				
Теми 1-2	Лекція 1	Тема 1. Наука як культурно-цивілізаційний феномен Тема 2. Генеза і еволюція науки	робота на лекції	
	Семінарське заняття 1	1. Соціокультурна природа та багатовимірність феномена науки. Основні визначення та терміни. 2. Наука з точки зору теорії цивілізації. 3. Соціальний статус науки. Сцієнтизм та антисцієнтизм як альтернативні цивілізаційні моделі. 4. Періодизація розвитку науки. 5. Загальний огляд розвитку науки. Поняття дослідницької програми.	участь у обговоренні питань семінарського заняття	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; ознайомленнями з вимогами щодо підготовки есе та реферату		
<i>Аудиторна робота</i>				
Теми 3-4	Лекція 2	Тема 3. Генеза і еволюція науки Тема 4. Соціокультурна детермінація наукового та технологічного знання	робота на лекції	
	Семінарське Заняття 2	1. Теоретичні засади визначення статусу науки у системі соціальних інститутів сучасного суспільства.	участь у обговоренні питань семінарського заняття	

		2. Організація та еволюція наукового етосу: 2.1. Етос Мертона (етос класичної науки). 2.2. Сучасна (постакадемічна) наука і науковий етос Зімана. 3. Тематичний аналіз науки 4. Основні механізми сполучної еволюції культури та наукового пізнання. 5. Конвергентні інформаційні технології (технології керованої еволюції) та еволюційне майбутнє людини.		
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка доповіді; вибір теми есе та реферату		
Теми 3-4	Аудиторна робота			
	Семінарське Заняття 3	1. Теоретичні засади визначення статусу науки у системі соціальних інститутів сучасного суспільства. 2. Організація та еволюція наукового етосу: 2.1. Етос Мертона (етос класичної науки). 2.2. Сучасна (постакадемічна) наука і науковий етос Зімана. 3. Тематичний аналіз науки	участь у обговоренні питань семінарського заняття; експрес-опитування	5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття			
Змістовий модуль 2.				
Тема 5	Аудиторна робота			
	Лекція 3	Тема 5. Онтологія науки	робота на лекції	
	Семінарське заняття 4	1. Дуалістична інтерпретація змісту категорії онтологія науки. 2. Категорії "причинність" та "детермінізм" в онтології науки. 3. Субстанція, енергія та інформація як складові сучасної наукової картини світу, що розвивається. Системи, що самоорганізуються. 4. Наукові онтології й наукова картина світу.	участь у обговоренні питань семінарського заняття та дискусії; наукове повідомлення (аналітична доповідь)	5
Самостійна робота				
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка аналітичної			

		доповіді; опрацювання джерел аналітичного реферату		
Тема 5	Аудиторна робота			
	Семінарське заняття 5	1. Категорії "причинність" та "детермінізм" в онтології науки. 2. Субстанція, енергія та інформація як складові сучасної наукової картини світу, що розвивається. 3. Наукові онтології й наукова картина світу.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; експрес-опитування	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття		
Тема 6	Аудиторна робота			
	Лекція 4	Тема 6. Гносеологія та епістемологія	робота на лекції	
	Семінарське заняття 6	1. Класичний ідеал раціональності та його втілення в історичному типі раціональності класичної науки. 2. Некласична і постнекласична наукова раціональність. 3. Наукове знання як складна система, що розвивається. 4. Різноманіття типів наукового знання. Емпіричний і теоретичний рівні, критерії їх розрізнення. 5. Емпіричні факти. Процедури формування факту. Проблема теоретичного навантаження факту. 6. Структура теоретичного знання. Теоретичні моделі як елемент внутрішньої організації теорії. 7. Парадигма. Математизація теоретичного знання. Ідеали і норми дослідження та їх соціокультурна розмірність. 8. Проблема істини та її критеріїв в епістемології. Варіанти вирішення.	участь у обговоренні питань семінарського заняття наукове повідомлення (аналітична доповідь)	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка аналітичної доповіді		
Тема 6	Аудиторна робота			
	Семінарське заняття 7	1. Класична і неklasична раціональність: розум і культура. 2. Історичні типи наукової раціональності. 3. Глобальні наукові революції та зміна історичних типів наукової раціональності.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; експрес-опитування	5

		4. Класичний ідеал раціональності. 5. Некласична і постнекласична наукова раціональність. 6. Структура теоретичного знання. 7. Поняття наукової парадигми. 8. Наука як форма панування і фактор відчуження. Проблема налагодження зв'язку науки з життєвим світом людини. 9. Наукова раціональність і техніка.		
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка есе		
Тема 7	Аудиторна робота			
	Лекція 5	Тема 7. Логіка й методологія науки	робота на лекції	
	Семінарське заняття 8	1. Наукове знання як система, що розвивається. Психофізіологічна проблема. 2. Демаркація та верифікація наукового знання. 3. Різноманіття формальних типів та рівні організації наукового знання. 4. Структура теоретичного знання.	аналітична доповідь	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка наукового повідомлення та аналітичного реферату		
Тема 7	Аудиторна робота			
	Семінарське заняття 9	1. Метод і методологія. Класифікація методів. Основні моделі співвідношення філософії та спеціальних наук. 2. Загальнонаукові методи і прийоми дослідження. Нормативний характер методологічних принципів науки. 3. 3. Основні методологічні програми сучасності: індуктивізм, фальсифікаціонізм, конвенціоналізм, історизм тощо. 4. Критицизм і раціональність в концепції К. Поппера. Релятивність норм пізнавальної діяльності (М. Полані). Еволюційна епістемологія і еволюційна програма Ст. Тулміна. Історико-еволюціоністський напрям (Т. Кун). Логіко-нормативна модель зростання знання в науково-	Презентація компетентнісно-орієнтованого завдання (есе)	10

	дослідницькій програмі І. Лакатоса. Плюралізм в епістемології П. Фейєрабенда. Тематичний аналіз науки (Дж. Холтон). 5. Стили наукового мислення та методологічні проблеми конкретних наук. 6. Філософська методологія та її застосування у сфері соціально-гуманітарного знання.		
Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка аналітичного реферату		
Аудиторна робота			
Лекція 6	Тема 8. Еволюційна епістемологія (динаміка та закономірності зростання наукового знання)	робота на лекції	
Семінарське заняття 10	1. Особливості й парадокси процесу наукового пізнання. 2. Моделі еволюції (зростання) наукового знання. 3. Соціологічні моделі еволюції науки (теоретична соціологія науки). 4. Постакадемічна фаза еволюції науки та механізми соціальної детермінації процесу наукового пізнання.	Захист аналітичного реферату	20
Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до іспиту		
Поточна успішність			60
Екзамен			40
Загалом			100

Рекомендована література

Основна

1. Кузь О. М. Філософія науки : навчальний посібник : [Електронний ресурс] / О. М. Кузь, В. Ф. Чешко. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 172 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17865>

2. Філософія науки. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів третього (освітньо-наукового) ступеня [Електронний ресурс] / уклад. В. Ф. Чешко; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Електрон. текстові дан. (140 КБ). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 37 с. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25432>

Додаткова

3. Бурдьє П. Homo academicus [Текст] / Пьер Бурдьє; пер. с фр. С.М. Гавриленко, О.М. Журавлева, Д.Ж. Кондова, Е.В. Кочетыговой, О.О. Николаевой, Н.В. Савельевой; под науч. ред. Е.В. Кочетыговой и Н.В. Савельевой. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2018. – 464 с.
4. Горбатюк Т. В. Світ як транзитне мега-суспільство: цивілізаційний, культурний, науковий виміри. – Київ : Медінформ, 2016. – 407 с.
5. Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітика: онтологія та метатеорія керованої еволюції // Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences. – 2021. – Том 4. – № 1. – С. 84–94. DOI: <https://doi.org/10.15421/342110> (2021-07-21)
6. Кузь О. М., Чешко В. Ф. Трансбіополітичний тренд пандемії COVID-19: від політичної глобалізації до політики глобальної еволюції // Політикус. – 2021. – № 3. – С. 122–130. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-3.19>
7. Рассел Б. Історія західної філософії / Бертран Рассел ; пер. з англ. – Київ. : Основи, 1995. – 760 с.
8. Рассел Б. Мудрость Запада: Историческое исследование западной философии в связи с общественными и политическими обстоятельствами / Бертран Рассел ; пер. с англ. – Москва : Республика, 1998. – 479 с.
9. Філософія [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Кузь, В. Ф. Чешко, І. В. Жеребятнікова та ін. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 272 с. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23349>
10. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін.; за ред. І. С. Добронравової. – Київ : ВПЦ "Київський університет", 2018. – 255 с.
11. Фуллер С. Социология интеллектуальной жизни: карьера ума внутри и вне академии / Стив Фуллер ; пер. с англ. С. Гавриленко. – Москва : Дело, 2018. – 384 с.
12. Фуллер С. Постправда: Знание как борьба за власть / Стив Фуллер ; пер. с англ. под науч. ред. А. Смирнова. – Москва : Издательский дом Высшей школы экономики, 2021. – 368 с.
12. Cheshko V. T. Metaphysics of controlled evolution (anthropic principle, evolutionary epistemology and ethics of nano-bio technologies) / V. T. Cheshko, Y. V. Kosova, V. I. Glazko // Advances in Social Sciences Research Journal. – 2018. – Vol. 5, No 2. – P. 71–85.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

13. Бібліотека ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
14. Інститут філософії ім. Г. Сковороди – Режим доступу: <http://www.filosof.com.ua>.
15. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Навчальна дисципліна «Філософія науки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=4226>.